

Yazar(lar) / Author(s)

Doç. Dr. Cengiz Kanık
Bitlis Eren Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi,
Felsefe ve Din Bilimleri, Bitlis-Türkiye
cengizkanik@gmail.com
(Sorumlu Yazar/Corresponding author)

Dr. Bülent Keleş
Grundschule Goldbach, Goldbach-Almanya
bulentkeles@hotmail.de

Makale Bilgileri/Article Information

Tür-Type: Araştırma makalesi-Research article
Geliş tarihi-Date of submission: 11.07.2025
Kabul tarihi-Date of acceptance: 10.09.2025
Yayın tarihi-Date of publication: 30.09.2025

Hakemlik-Review

Çift Taraflı Kör Dış Hakemlik
Double-Blind External Peer Review

Etik beyan/Ethics statement

Yazar(lar), çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyduklarını beyan etmiştir.
The author(s) declared that they complied with ethical principles during the preparation of the study.

Benzerlik taraması- Plagiarism checks

Çıkar çatışması-Conflict of interest

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir
No conflict of interest declared

Finansman-Grant Support

Fon, hibe veya destek alınmamıştır
No funding or support was received

Lisans- License

Türk-Alman Karma Evliliklerinde Aile Olma Durumları: Çocuk Üzerinde Kültürel ve Dini Konularda Karar Alma Biçimleri

Öz

Evlilik bireylerin yaşamında önemli dönüm noktalarından biridir. Son zamanlarda yaygınlaşan evlilik türlerinden biri de karma evliliklerdir. Özellikle Almanya'da yaşayan Türkler arasında bu evlilik çeşidi gün geçtikçe yaygınlık kazanmaktadır. Karma evliliklerin sınırdığı zamanlar genellikle çiftlerin çocuk sahibi olmalarıyla başlamaktadır. Bu çalışmamız, Almanya'da karma evlilik yapan Türklerin din seçimi, isim koyma, Almanya'da karma-vaftiz olma, dil eğitimi, din eğitimi, yeme-içme alışkanlıkları, tatil günleri gibi çeşitli boyutlarıyla çocukları üzerindeki karar alma süreçlerini anlamayı amaçlamaktadır. Araştırma, nitel bir yaklaşım olan durum çalışması desenine göre tasarlanmıştır. Araştırma verileri, doküman incelemesi tekniğiyle elde edilmiştir. Toplanan veriler üzerinde betimsel analiz yapılmıştır. Evlilik olgusunun kendisinin sorgulandığı bu çağda karma evlilik yapan bireylerin evli kalma süresi diğer evliliklere oranla daha kısa süreli olmaktadır. Din ve kültür farklılığı evliliğin süresine olumsuz etki etmektedir. Karma evli ebeveynlerin çocuk sahibi olmasıyla birlikte din seçimi, isim koyma, sünnet-vaftiz olma, dil eğitimi, din eğitimi, yeme-içme alışkanlıkları, tatil günleri gibi konularla ilgili olarak çeşitli stratejiler geliştirilmektedir. Stratejilerin başarılı olmasına bağlı olarak evlilik süreçleri de bundan etkilenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Sosyolojisi, Karma Evlilik, Türk-Alman Evlilikleri, Almanya, Çocuk Eğitimi.

Family Status in Turkish-German Mixed Marriages: Decision-Making Ways About Children in Cultural and Religious Issues

Abstract

Marriage is one of the most important turning points in an individual's life. One type of marriage that has become widespread in recent times is mixed marriage. This type of marriage is becoming increasingly common among Turks living in Germany. The test of mixed marriages begins when the couple has children. This study aims to understand the decision-making processes of Turkish couples in mixed marriages in Germany regarding their children in various aspects, such as religion, naming, wedding ceremonies, circumcision/baptism, language education, religious education, eating and drinking habits, and holidays. This research was designed according to the case study design, which is a qualitative approach. The research data was obtained by document review technique. Descriptive analysis was performed on the collected data. In this era where the concept of marriage itself is questioned, the duration of marriage of individuals in mixed marriages is shorter compared to other marriages. Religious and cultural differences negatively affect the duration of marriage. As parents in mixed marriages have children, various strategies are developed regarding issues such as religion selection, naming, circumcision-baptism, language education, religious education, eating-drinking habits, and holidays. Depending on the success of the strategies, the marriage processes are also affected.

Keywords: Sociology of Religion, Mixed Marriage, Turkish-German Marriages, Germany, Child Education.

Yazar Katkı Oranları/ Author Contributions

Çalışmanın Tasarımı/Conceiving the Study	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
Veri Toplama/Data Collection	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
Veri Analizi/Data Analysis	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
Makale Yazımı/ Article Writing	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
Gönderim ve Revizyon/Submission and Revision	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)

Atıf- Citation (APA)

Kanık, C. and Keleş, B. (2025). Türk-Alman karma evliliklerinde aile olma durumları: Çocuk üzerinde kültürel ve dini konularda karar alma biçimleri. *İçtimaiyat*, ss 94-113. DOI: <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1740477>

1. Giriş

Kadın-erkek ilişkilerinin meşru bir zemine oturmasıyla biçimlenen ve çocukların katılımıyla en küçük toplumsal kurum haline gelen aile, sadece geleneksel topluluklarda değil modern yaşam içerisinde de önemli bir yapı taşıdır. Bu yönüyle ailenin toplum içindeki önemine dair geçmişte olduğu gibi günümüzde de genel bir uzlaşma vardır. Son zamanlarda çok kültürlülük ve cinsel özgürlük bağlamında evlilik kurumunun gereksizliği ve anlamsızlığı üzerine istisnai görüşler ortaya atılmaktadır. Modernleşmenin sonucu olarak kabul görmeye başlayan bu görüşlerle birlikte, gelişmiş ülkelerde nüfus azalmakta ve evliliğe olan ilgide de gözle görülür bir düşüş söz konusu olmaktadır. Bu yeni durumu toplumsal bir tehlike olarak gören birçok ülke aile kurumunu korumaya ve nüfus artışında düzenlilik sağlamaya yönelik çeşitli önlemler almaya başlamıştır. Bu bağlamda ekonomiyi canlandırmak ve işgücü ihtiyacını gidermek için nüfusun genç kalmasına yönelik çeşitli teşvik edici paketler kamuoyuyla paylaşılmaktadır.

Küreselleşmeye bağlı etkenler üzerinden ulus-ötesi göçlerin kolaylaşması özellikle gelişmiş sanayi ve ekonomiye sahip ülkeleri çok uluslu toplumlar haline getirmiştir. Ekonomik ve refah açısından gelişmiş ülkeleri, “karma evlilik” gibi yeni bir olguyla baş başa bırakmaktadır. Başta Avrupa ülkeleri olmak üzere dünyanın birçok yerinde bu evlilik türü yaygınlık kazanmaktadır. Bu durum Türk vatandaşlarını da etkileyen bir gelişmedir. Nitekim 1960 sonrası işgücü antlaşmalarıyla Türkiye’den Batı Avrupa ülkelerine yönelen kitlesel göçün doğal bir sonucu olarak Avrupalılar ile Türkler arasında karma evlilikler gerçekleşmektedir. İlk kuşak işçilerin birkaç yıl çalıştıktan sonra belli bir ekonomik birikimle Türkiye’ye dönmesini planlayan ve rotasyon ilkesi olarak bilinen antlaşma maddesi, Alman işverenlerin yetişmiş elemanlarını kaybetmek istememeleri üzerine istisnai durumlar haricinde devre dışı bırakılmıştır. 1973/74 Petrol Krizi ise Türkiye’den de eş ve çocukların Avrupa ülkelerine taşınmasının önünü açmış ve Avrupa ülkelerinde Türkler kalıcı bir toplum haline gelmiştir. Nüfusu 5,5 Milyona ulaşan ve dört kuşaktır Türkiye’den uzakta olan Türkler, başta Almanya olmak üzere Avusturya, Fransa, Belçika, İsviçre, Hollanda ve diğer Avrupa ülkelerinde yaşamlarını sürdürmektedirler (Keleş, 2025:75-76). Avrupa ülkelerinde kalıcı bir Türk topluluğun oluşması, içinde yaşadıkları ülkelerin etnik unsurlarıyla gerçekleşen karma evliliklerle yaygınlık kazanmıştır. Öyle ki 1960’da 71 olan Alman kadınla evli Türk erkek sayısı, 1980’e gelindiğinde 3339 kişiye ulaşmıştır (Sağlam, 2006:232-33). Yeni nesillerin Alman toplumu ile iç içe geçmeye başlaması günümüz itibarıyla gerçekleşmiş karma evliliklerinin sayısını tespit edebilmesini imkânsızlaştırmıştır. Zira sadece 2014 yılında Almanya genelinde 525.000 kişi evlenmiş ve gerçekleşen evliliklerin 45.000’inde (%11,6) taraflardan biri Alman diğeri yabancı kökenli olarak tespit edilmiştir (Lorke, 2017:10). Almanlar üzerine yapılan araştırma sonuçlarına göre 2022 itibarıyla Almanların yaptıkları evliliklerin %10’luk bir kısmı Alman olmayan kadın veya erkekle gerçekleşmiştir. 2022’de yaklaşık 20.000 olarak verilen Almanların yabancılarla yaptıkları evliliklerde 7.897 kişiyle Türkler ilk sırada yer almıştır. Türkleri 2.869 kişiyle İtalyanlar takip etmiştir (Janson, 2024). Erkek ya da kadın fark etmeksizin Almanların yabancı bir kültürle evlilik tercihlerinde Türkler ilk sırada yer alırken, benzer durum Türkler açısından da değişmemekte ve Türkler de yabancı kültürden hayat arkadaşı tercihinde Almanlara öncelik vermektedir (Lorke, 2017:10). 26 Haziran 2025’te yayınlanan evlilik istatistiklerine göre Almanya’da 2024 yılında toplamda 349.216 evlilik gerçekleşmiştir. Bu evliliklerin %85,4’lük kısmında (298.387 kişi) her iki eş de Almanken %11,7’sinde (40.932 kişi) çiftlerden biri Alman diğeri yabancı kökenlidir. Taraflardan birinin Türk diğeri yabancı olduğu evlilik sayısı 11.715 olarak kaydedilmiştir. Taraflardan birinin Türk

diğerinin Alman olduğu evlilik sayısı ise 7.530 olarak ölçülmüştür (Statistisches Bundesamt, 2025). 2024 yılına ait istatistiki verilere göre Almanların yabancı kökenlilerle gerçekleştirmiş olduğu evliliklerde %18,4 oranla Türkler ilk sırada yer almaktadır.

Geleneksel Türk toplumunun muhafazakâr yapısı evlilik kurumuna da doğrudan etki etmiştir. Bu bağlamda evlilik tercihlerinde, din ve milliyet gibi unsurlar başta olmak üzere, akraba veya hemşerilik gibi etmenler de başrol oynamıştır. Özellikle ebeveynlerin çocuklarını yönlendirdikleri ve onların evlilikleri üzerinde belirleyici oldukları bilinmektedir (Keim, 2012:65). Bu durum Avrupa ülkelerine yerleşen Türk vatandaşları için de geçerliliğini korumaktadır. Gençlerin bir bölümü de kendi anlaşıcakları eşler yerine, ailelerinin tercih ettiği kişilerle evlenmeyi tercih etmektedir (Strassburger, 2003:213-229; Çınar, 2017:159). Avrupa ülkelerinde yaşayan vatandaşlarımızın çocukları için arzuladıkları eş tercihlerinin büyük çoğunluğu (ister Türkiye’de isterse yaşadıkları ülkelerde olsun) ait oldukları kültür havzasından birisiyle gerçekleşmesidir. Yaşadıkları Avrupa ülkelerinde kendilerine uygun eş adayı bulamayan gelin/damat adaylarının bir sonraki durağı genellikle Türkiye’dir (Rohstock, 2014:157,167-170; Şen ve Goldberg, 1994:84). Kaya ve Kentel’in aktardığı bilgiye göre Türkler, Batı Avrupa’daki göçmen topluluklar arasında, evliliklerinde köken memleketlerini tercih eden en yaygın gruptur. Erkeklerin %75’i kızların da %70’i evliliklerini Türkiye’de yaşayan biriyle gerçekleştirmektedir (Kaya ve Kentel, 2008:156). Almanya’da yaşayan Türk erkekler, eş tercihini çoğunlukla Türkiye’de yaşayan bir kadından yana kullanmakta ve dolayısıyla evlenerek bu ülkeye gelen Türk kadınların sayısı erkeklerden fazla olmaktadır (Strassburger, 2003:123-29). 2000’li yılların başlarında Türkiye’den Almanya’ya evlenerek gelenlerin sayısı senelik 16.000 civarındaydı (Goldberg, Halm ve Şen, 2004:63). Bu da “ithal gelin” ve “ithal damat” gibi olguları beraberinde getirmektedir (Ceylan, 2012:309-10). Evlenerek bir Avrupa ülkesine gelen yabacılar arasında en yüksek oran Türklere aittir. Türkler arasında da kadınların oranı erkeklere göre %10 daha fazladır. Avrupa ülkelerinde yaşayan vatandaşlarımız, Türkiye’den gerçekleşen evlilikler yoluyla hem Türkiye’yle bağlarının güçlü kalmasını ummakta hem karma evlilikleri engellemeye çalışmakta hem de din, dil ve kültür gibi unsurların canlı kalmasına vesile olduklarını düşünmektedirler (Strassburger, 2003:256-66; Kaya, 2016:167-73).

2. Literatür

Makalemizin konusunu Türk-Alman karma evlilikleri oluşturmaktadır. Bu makale çalışmasındaki amacımız Almanya’da yaşayan ve karma evlilik yapan ebeveynlerin çocuk sahibi olduktan sonra çocuk üzerinde karar almaya yönelik ortaya çıkan ve ebeveynlerin ait oldukları kültürel ve dini kimliklerinden izler taşıyan sorunları ve bu sorunları aşmaya dönük geliştirdikleri çözümleri tespit etmektir. Makale hazırlık sürecinde konuyla doğrudan veya dolaylı olarak ilgili farklı dillerde hazırlanmış çok sayıda akademik eserle karşılaşmış bulunmaktayız. Tespit edebildiğimiz Türk-Alman karma evliliklerine odaklanan çalışmaları şu şekilde özetleyebiliriz. Hamit Er’in 2005 yılında düzenlenen ‘Çocuk Sorunları ve İslâm Sempozyumu’nda sunmuş olduğu ve din eğitime değinen, ‘Dinler Arası Evlilikler ve Din Eğitimi’ konulu bildirisi 2010 yılında yayınlanmıştır (Er, 2010:659-71). Türk-Alman evliliklerinden dünyaya gelen çocukların dil problemlerine odaklanan Fatma Sağlam’ın ‘Türk-Alman Örneğinde Karma Evli Çiftlerin Çocuklarındaki Dilsel Gelişim Üzerine’ başlıklı makalesi 2006’da tamamlanmıştır (Sağlam, 2006:231-41). Julia H. Schroedter ‘Binationale Ehen in Deutschland’ isimli 2006’da kaleme aldığı makalesinde Almanya’daki karma evlilikleri konu edinmiştir (Schroedter, 2006:419-431). Doreen Huschek, Helga A. G. Valk ve Aart C. Liefbroer’in birlikte hazırladığı ve 2012’de

yayınlanan 'Partner Choice Patterns Among the Descendants of Turkish Immigrants in Europe' başlıklı makale Türk göçmenlerin partner seçimindeki değişimlere değinmektedir (Huschek, De Valk ve Liefbroer, 2012:241-268). Abdülmuttalip Baycar'ın 2013 yılında tamamlamış olduğu 'Türk-Alman Evliliklerinde Dini Aidiyetin Rolü' adlı yüksek lisans tezi karma evlilikleri dini açıdan ele almaktadır (Baycar, 2013). Hamit Er ve Mehmet Atalay'ın birlikte İngilizce kaleme aldıkları 'A Struggle to Live With Differences: Inter-Religious Marriage' başlıklı makalede dinsel açıdan yaşanan problemlere odaklanılmıştır (Er ve Atalay, 2013). Heather Merle Benbow 2015'te kaleme aldığı 'Marriage in Turkish German Popular Culture: States of Matrimony in the New Millennium Hardcover' isimli kitap çalışmasında popüler Türk-Alman evliliklerini incelemiştir (Benbow, 2015). Fatma Kurttekin 2017'de tamamladığı 'Karma Evliliklerden Doğan Çocukların Din Eğitimi' başlıklı doktora tezinde başta din eğitimi olmak üzere birçok hususu Britanya özelinde değerlendirmiştir (Kurttekin, 2017). Abdülmuttalip Baycar 'Türk-Alman Evliliklerinde Yaşanılan Problemler ve Başa Çıkma Yöntemleri (Dini-Kültürel Farklılıklar Bağlamında)' isimli makalesi çalışmamız açısından önemli bir kaynak teşkil etmektedir (Baycar, 2019). Sidret Özmüş, 2020 yılında 'Türk-Alman Evlilikleri Üzerine Toplumsal Algı ve Deneyim Biçimleri' adlı yüksek lisans teziyle alana önemli bir katkı yapmıştır (Özmüş, 2020). Belgizar Özbek 2023 yılında Amerika Birleşik Devletleri bağlamında 'Kültürel Psikoloji Bağlamında Karma Evlilik Yapan Türk Bireylerin Aile Hayatındaki Manevi Motifler ABD (Washington, DJ-Maryland-Virginia) Bölgesi' isimli doktora tezinde karma evlilik yapan Türkleri araştırma konusu yapmıştır (Özbek, 2023). Fatih Sancak'ın 2024 yılında 'Din Eğitimi Açısından Gayr-i Müslimlerle Evlilik: Türk-Alman Karma Evlilikleri' başlıklı doktora tezi de çalışmamıza kaynak teşkil eden eserler arasındadır (Sancak, 2024). Yukarıda isimlerini verdiğimiz araştırmaların her biri kendi sorunsalı çerçevesinde önemlidir. Ancak literatürde görülen eksiklik konunun çocuklar açısından detaylı bir şekilde işlenmemiş olmasıdır. Araştırmamız konuyu daha da detaylandırarak bizden sonra yapılacak çalışmalara önemli bulgu ve analizler sunmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın yazarlarından birisinin eğitimci olarak uzun yıllardır yaşamını Almanya'da sürdürüyor olması ve Almanya'da yaşadığı çevrede gerçekleşen çok sayıda karma evliliğe tanıklık etmesi verilerin daha derinlemesine analiz edilmesini sağlamıştır. Araştırmamız, aileyle ilgili alanlarda çalışan danışmanlara, yurtiçi ve yurtdışında görev yapan din görevlilerine ve özellikle de karma evli çiftlerin çocuklarına yönelik politika geliştirecek olan resmî kurumlara önemli bir katkı sunacaktır.

3. Yöntem

Bir bilimsel araştırmada olay ve olgularla ilgili güvenilir ve geçerli bilgilere ulaşmak için uygun yöntemlerle hareket etmek gerekir. Günümüzde nicel ve nitel olmak üzere iki temel yöntemle bilimsel araştırmalar yapılmaktadır. Nicel yöntemlerin kullanıldığı araştırmalarda sosyal olgular arasındaki nedensel ilişkileri belirleyebilmek için istatistiki verilerden yararlanılır ve bu verilerden hareketle açıklamalar ve genellemelere ulaşılır. Nicel araştırmaların amacı evrensel kanun ve kuralları keşfetmektir (Gönç Şavran, 2012:66). Nitel yöntemlerin kullanıldığı araştırmalarda ise sosyal olgu ve olaylar kendi bağlamı içerisinde yorumlanır, derinlemesine ayrıntılı bir şekilde betimlenmeye çalışılır. Bu araştırmalarda 'anlama' esastır (Çapçioğlu, Çapçioğlu ve Kalkan Açıkgöz, 2018:223-27). Konuyu daha derinlikli analiz edebilmek için nitel yöntemin kullanılması daha uygun görülmüştür. "Anlamacı ve yorumlayıcı teknikler" ile nitel yöntem içerisinde yer alan araştırma desenlerinden bahsedilmektedir. Bu desenleri fenomenoloji, etnografi, durum çalışması, hayat hikâyesi ve gömülü teori/temellendirilmiş kuram olarak sıralamak mümkündür (Kümbetoğlu, 2020:36). Çalışma nitel araştırma

yöntemlerinden durum çalışması desenine göre tasarlanmıştır (Creswell, 2017:14). Bu deseni kullanan araştırmacılar belirli bir duruma veya durumlara odaklanmaktadır (Hitchcock ve Hughes, 1995:317). Durum çalışması yürüten araştırmacı öğretici, değerlendirici, yorumlayıcı rollerine sahiptir(Stake, 2005:443). Bu çalışmada durumun doğallığı önemlidir ve bu dikkate alınarak anlama ve yorumlama faaliyeti gerçekleştirilir. Ayrıca veri çeşitliliği araştırma için verilerin güvenilirliğine katkı sunmaktadır. Bu yüzden çalışmamızdaki veri çeşitliliği, açık erişim kaynaklarından sağlanmıştır. Araştırmamızda veri toplama aracı olarak nitel tekniklerden doküman incelemesinden yararlanılmıştır (Creswell, 2017:191). Analize tabi olan dokümanlar çoğunlukla yazılı metinlerdir. Dokümanlar çeşitli işlevleri yerine getirmektedir. Birincisi araştırmada yer alan katılımcılar hakkında veri sağlamaktadır. İkincisi, zaman içerisinde değişim gözlemlenebilmektedir (Bowen, 2009:27-40). Doküman tekniğinin araştırmamız açısından çeşitli avantajlarından bahsedebiliriz. Tekniğin zaman kullanımı açısından verimli olması, düşük maliyet, tekrar kullanabilme, kolay ulaşılabilir olması ve tepkiselliğin olmaması da önemli avantajları arasında sayılabilir (Miles ve Huberman, 1994:288). Ayrıca araştırmada sınırlı katılımcı gözlem tekniğinden de yararlanılmıştır(Gönç Şavran, 2012:90; Türkdoğan, 2008:305). Araştırmada ilgili sosyal ortamlarda yapılan sınırlı katılımcı gözlem yoluyla, bireylerin davranış ve etkileşimleri dolaylı olarak izlenmiştir. Ancak gözlem, yalnızca literatürden elde edilen verilerin desteklenmesi amacıyla kullanılmış, veri toplamanın ana kaynağı olarak değerlendirilmemiştir. Verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Bu çerçevede öncelikle konuyla ilgili tezler, makaleler, bildirilerden veriler toplanmış, dokümanlar okunarak notlar çıkarılmıştır. Uygun temalar belirlenmiş ve bu temalar veriler ışığında yorumlanmıştır.

4. Karma Evlilik

Karma evlilik, farklı sosyo-kültürel, etnik, dini ya da ulusal kökenlere sahip bireylerin bir araya gelerek hayata geçirdikleri evlilik biçimini ifade eden bir kavramdır. Akademik literatürde bu tür evlilikler, genellikle "heterojen evlilik", "interkültürel evlilik", "interetnik evlilik" ya da "interfaith marriage" gibi terimlerle de tanımlanmaktadır (Lorke, 2017:9-10). Karma evlilikler, bireysel tercihlerin ötesinde, toplumsal çeşitlilik, kültürel etkileşim ve küreselleşme süreçlerinin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Bu tür evlilikler, farklılıkları barındıran yapıları nedeniyle hem bireysel hem de toplumsal düzeyde çeşitli dinamikleri beraberinde getirmektedir. Dil, din, değer sistemi, yaşam tarzı ve aile yapısı gibi konularda yaşanan farklılıklar, karma evliliklerde kültürel uyum ve karşılıklı anlayışın önemini artırmakla birlikte bu tür evlilikler, kültürel melezleşme, kimlik müzakeresi ve toplumsal entegrasyon süreçlerini de gündeme getirmektedir (Hardach-Pinke, 1988:10-15).

Sosyolojik açıdan karma evlilikler hem kültürel sınırların esnekliğini hem de toplumsal kapsayıcılık düzeyini anlamada önemli bir analiz alanı sunar. Bununla birlikte, bu evlilik biçimi bazı toplumlarda normatif değerlerle çelişebilir ve aile, toplum ya da devlet düzeyinde çeşitli dirençlerle karşılaşabilir. Bu nedenle, karma evlilikler yalnızca bireyler arası ilişkileri değil, aynı zamanda kültürel çatışma ve uzlaşma biçimlerini de gözler önüne seren önemli bir toplumsal olgudur. Nebile Özmen'in Danimarka'da Gaby Straßburger'in Almanya'da yapmış olduğu çalışmalar karma evlilik yapan ya da yapmayı düşünen bireylerin yaşadıkları topluma daha kolay entegre olmaya meyilli olduklarını gözlemlemiştir (Özmen, 2012:219-23; Strassburger, 2003:293-99). Bunun temel nedenlerinden biri karma evlilik yapan erkek ve kadınların çoğunlukla üniversite mezunu olmasıdır. Bireylerin eğitim seviyesinin artışı ile karma evlilik sayısı arasında doğru bir orantı ortaya çıkmaktadır (Schroedter, 2006:422-23). Üniversite

ortamlarının çok kültürlü olması ve farklı kültürlerin birbirlerini tanımasına imkân sağlaması, karma evlilikleri kolaylaştırmaktadır (Sancak, 2024:45). Elmalı'nın İngiltere'de yapmış olduğu çalışmada gayri-Müslim erkeklerle evlilik yapan Müslüman kadınları örneklem olarak almıştır. Bu evliliklerin hepsi görücü usulünden uzak yapılmıştır. Müslüman kadınların çalışma hayatı içerisinde oluşları ve ailelerinden bağımsız yaşamaları evlilik kararları üzerinde ailelerinin etkisini sınırlandırmıştır. Bu kadınlar eşleri ile okul, işyeri gibi ortak kamusal alanlarda tanışmış ve evlilik kararı almalarında sevgi ve ortak ilgiler ırk, din, kültür gibi değerlerden daha önemli ve öncelikli olmuştur. Ailelerin tepkileri incelendiğinde katılımcıların babalarının %71'i, annelerinin ise %47'si kızlarının başka bir dinden bir erkek ile evliliğini onaylamamıştır. Gayri-Müslim erkeklerin aileleri, evlilik kararından mutlu olmasa da çocuklarının kararına saygı duyup evliliği kabul etmekte zorlanmamışlardır (Elmalı Karakaya, 2022:467-70). Almanya özelinde bu durum istatistiklere de yansımış ve Türk erkeklerinin Türk kadınlarına göre Almanlarla %20'ye yakın bir oranda daha fazla evlilik yaptığı tespit edilmiştir (Schroedter, 2006:424-31; Statistisches Bundesamt, 2025).

5. Dinlerin Karma Evliliğe Bakışı

Evliliklerin aynı kültür iklimi içerisinde gerçekleşmesinde başrol oynayan etmenlerin başında dini aidiyetler ve mensup olunan din adına yapılan içtihatlar gelmektedir. Müslüman toplumunun büyük çoğunluğunun kabul etmiş olduğu içtihadı göre, erkeğin başka dinden bir kadınla evliliğine onay verilirken, kadının başka bir dinden olan erkekle evliliği uygun görülmemektedir (Mohagheghi, 2015:438-40; Yıldız, 2024:673-78). Bu durum İslam içerisinde şekillenmiş olan farklı cemaat yapılanmaları içinde aynen geçerlidir. Bu duruma bir örnek olarak Alevi-Sünni evlilikleri gösterilebilir. Diğer inançlarda da benzer örneklerine rastlanılan bu uygulamayla dinler, inanan müntesiplerinin inançlarını korumak için başka dinden birisiyle evliliği ya sınırlandırmış ya da tamamen yasaklamıştır. Dinler bu yolla, bir yandan aileyi korumaya dönük tedbir alırken diğer taraftan da bireyleri çocuk yapmaları ve yeni doğan nesilleri inanç sistemi çerçevesinde yetiştirmelerini öğütlemektedir. Tüm bu uyarılara rağmen gerçekleşmesi muhtemel dinler arası karma evliliklerin, dinlerin inanç sistemlerinin sonraki nesillere aktarılmasında yozlaştırıcı bir etken olacağı düşünülmüştür (Baycar, 2019:385). Ayrıca dinlerin mensuplarına yönelik boşanmayı hoş karşılamaması, dindarlar arasında dine bağlılıkla evliliğe bağlılık arasında sıkı bir ilişkinin ortaya çıkmasını sağlamıştır (Larson, 2020:493-516). Dindarlıkla evlilik süresi arasında da sıkı bir ilişkinin olduğu ve dindarlardaki evlilik süresinin dindar olmayanlara göre daha uzun olduğu araştırma sonuçlarına yansımıştır (Balci Arvas, 2017:252-54). Diğer taraftan dini ve kültürel bağların fazlalığının evliliğin başarı şansını artırdığı ifade edilmektedir (Bilen, 2000:101). Bu durumu göz önünde bulunduran birçok kişi, evlilik gerçekleştirirken, öncelikli olarak aynı din ve kültür çevresinden karşı cinsleri tercih etmektedir. Esra Özyürek'in de yerinde tespit ettiği gibi eşiyle kültürel problem yaşamak istemeyen mühtedi Almanlar da evlenirken eş tercihini Müslüman Almanlardan yana kullanmaktadır (Özyürek, 2015:26).

İslam ve Yahudilik gibi tek Tanrılı dinler evliliklere belirli birtakım sınırlamalar getirirken, Hristiyanlıkta kesin bir yasak söz konusu olmamakla birlikte, karma evlilikten uzak durulması tavsiye edilmektedir (Canatan ve Yıldırım, 2009:223) Katolik Kilisesine göre iki Hristiyan arasında gerçekleşen evlilik sadece karı-koca arasındaki bir sözleşme değil aynı zamanda Tanrıyla da yapılmış bir antlaşmadır. Bu yönüyle Hz. İsa'nın koymuş olduğu bir yasa kabul edilen evlilik, sadece ölümle sonlanabilecek kutsal bir ayin olarak görülmektedir. Bir Hristiyan'ın farklı

bir din mensubuyla gerçekleştirmiş olduğu evlilik geçerli kabul edilmekle birlikte kutsallıktan muaf'tır (Höbsch, 2006:167-68). Protestan Hristiyanlarda ise evliliğin dünyevi bir ilişki olarak görülmesinden hasebiyle Katoliklere göre bir esneklik söz konusudur. Çiftler evlilik ilişkisini sürdüremeyecek denli anlaşmazlığa düşmeleri durumunda boşanmalarında herhangi bir mahsur görülmemektedir. Başka din mensuplarıyla evlilikte farklı dine tabi olan tarafın Protestan eşe dini konularda baskı yapmayacağını garanti etmesi durumunda, Protestan rahipler tarafından nikâh ayini dahi gerçekleştirilebilmektedir (Schaper, 2006:170-72). Budizm'de temel bir yargı olmamakla birlikte evlilik, ebeveynlerin çocuklarına karşı vazifeleri arasındadır. Zira Buda'ya göre anne ve baba çocuklarına uygun bir eş seçmekle yükümlüdür (İbrahimi, 1998:19). Chinitz ve Brown Yahudi- Hristiyan ve Yahudi-Yahudi dini inanca sahip bireylerin çocukları üzerinden evliliklerdeki çatışma ve uyuma dair bulgulara ulaşmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, Hristiyan bireyler, Yahudi bireylere kıyasla daha az kaygı duyarak karma evliliğe meylettikleri tespit edilmiştir. Buradaki kaygının ana nedeni olarak Yahudilerin nüfus açısından soylarının tükenebilme ihtimalinden kaynaklandığının altı çizilmiştir (Chinitz ve Brown, 2001:723-33). Grup içi evliliklerin seçilmesinin altında yatan ana neden grubun düzeninin ve prestijinin korunmasıyla ilişkilidir (Güleç, 2012:65).

5.1. Dinî Nikâh Merasimi

Evliliklerini resmi makamlar nezdinde belgeleyen çiftler, dindarlık seviyelerine göre mensubu bulundukları dinlerin nikâh ritüellerini de yerine getirmek istemektedirler. Almanya'daki Türklerin büyük bir çoğunluğu açısından İmam tarafından gerçekleştirilen dini nikah, çiftlerin evliliğini belgeleyen en temel unsurdur (Strassburger, 2003:121). Eşlerden birinin din değiştirmesi durumunda dini nikâh ritüeli, her ikisinin ortak inancı doğrultusunda sorunsuz gerçekleşirken, her iki çiftin de kendi inancını muhafaza etmesi ve yaşatmak istemesi durumunda, çiftleri çözüm arayışına yöneltmektedir. Bu tür durumlarda din adamlarının yaklaşımı kolaylaştırdığı gibi karmaşık hale de getirebilmektedir. Zira bu tür durumlarda nikâhı kıyacak olan rahip ya da imam çiftlerin din farklılığını problem olarak görebilmektedir. Müslüman erkeklerin başka dinden kadınlarla evliliklerinde Müslüman din adamları açısından sorun görülmezken, kadınlarda durum ters yönde seyretmektedir. Hemen hemen hiçbir imam, gayri-Müslim bir erkekle evlenmek isteyen Müslüman bir kadının nikâhını kıymaya yanaşmamaktadır (Mohagheghi, 2015:439). Hal böyle olunca eşlerin her birinin kendi dini inancına göre nikâh kıyma ritüeli akamete uğramaktadır. Ancak çok fazla örneği olmamakla birlikte, bu tür durumlarda her iki dini inanca yönelik nikâh ritüeli gerçekleştirilebilmektedir. Konumuza örnek olması açısından 1997 yılında gerçekleşen bir nikâh ritüeline atıf yapmak yerinde olacaktır. O tarihte Alevi bir damatla Hristiyan bir gelinin nikâh ritüeli kilisede gerçekleşmiş ve nikâh merasimini Alevi dedesi Zeynel Aslan ve kilise rahibi birlikte icra etmiştir (Arslan, 1997:37-39).

6. Karma Evli Çiftlerin Çocuk Üzerinde Karar Alma Biçimleri

Avrupa'da göçmen sayısının artışının, karma evliliklerin sayısına doğrudan etki ettiği gözlenmektedir (Baycar, 2019:381). Bu evliliklerin %14'ü Türklerle yapılmıştır. Alman kadınlarının yabancı erkeklerle evliliklerinde ilk sırada %17 oranıyla Türk, %12 ile İtalyanlar ve %6 ile Avusturyalı erkekler yer almıştır. Alman erkeklerin yabancılarla evliliklerinde ise %11 ile en fazla Türk erkekleri tercih edilmiştir. Türklerden sonra %10 ile Polonya ve ardından %8 ile Rus kadınları yer almıştır (Statistisches Bundesamt, 2011). Britanya'da Müslüman-Hristiyan evlilikleri en yaygın karma evlilik şeklidir. 17.163 Müslüman erkek ve 4.233 Müslüman kadının yani toplamda 21.396 Müslümanın eşi Hristiyan dinine mensup olup yıllara göre bir artış söz konusudur. 2001'de %7 olan oran 2011'de %9 olmuştur. Meydana gelen bu artış, dinin çoğulcu

hale geldiği Britanya’da dinsel kurumların ve yetkililerinin etkisini kaybettiği şeklinde yorumlanmıştır. Geleneksel dinlerin kısmen veya tamamen karma evliliklere karşı tedbir geliştirmesine rağmen küreselleşme ve sekülerleşmeyle birlikte dinlerin birey üzerindeki etkisi eskiye nazaran azalmıştır. “Gönül ilişkileri, azınlık gruplarındaki bireylerin kendilerine denk eş adayı bulamamaları, yaşanan ülkenin vatandaşlığına geçilmek istenmesi, yüksek tahsil sahibi olmaları, dil problemlerinin ortadan kalkması, ötekiyle iletişim, kendi çevresinden memnun olmama, toplumsal kabul yoksunluğu, farklılıkların yok olup azalması, iltica” gibi nedenler karma evliliklerin sayısının artmasında başat etkenlerdir (Kurttekin, 2017:1).

Evlenmeye karar veren çiftler arasında çeşitli problemler oluşabilmektedir. Eğer çiftler dindar ailelerden geliyorsa bu problemlerin en fazla görünür olanı din seçimi noktasında ortaya çıkmaktadır. Bazı aileler, kızlarının gayri-Müslim bir erkekle evliliğine kesin olarak karşı çıkarken, oğullarının Müslüman olmayan bir gelin getirmesini çok daha küçük bir problem olarak görmektedirler (Rohstock, 2014:157). Ancak ailelerinden ayrı yaşayan kadınların evlilik kararı almaları ve bu kararlarını yaşama geçirmeleri, aileleriyle birlikte yaşayan hemcinslerine göre daha kolay olabilmektedir (Elmalı Karakaya, 2022:454,461-62). Bu bağlamda çiftlerin birbirlerinin inançlarına saygı duyması sorunu ortadan kaldırırken, nikâhın imam tarafından mı yoksa rahip/rahibe tarafından mı kılınacağı sorunu da ortaya çıkabilmektedir. Resmi nikâh bu tür durumlarda başvurulacak en kolay çözüm yöntemidir. Sonra sırasıyla doğacak çocukların vaftiz mi yoksa sünnet mi edileceği, isminin ne konulacağı, çocuğun hangi dili konuşup hangi dini eğitimi alacağı gibi problemler dizisi birbirini takip etmektedir. Nebiye Kazancı’nın 2022 yılında yazmış olduğu “İslam Hukukunda Ehl-i Kitaplarla Evlilik ve Aile Hayatına Yansımaları” isimli yüksek lisans tezinde farklı dinlere mensup kişilerin evliliklerinde ortaya çıkan problemlerin odak noktasını din farklılığı oluşturmaktadır. Sorunlar çocukların dünyaya gelmesiyle birlikte artış göstermektedir (Kazancı, 2022:101-16). Karma evliliklerde en büyük problem ise olası bir boşanma sonucunda çiftlerin ortak çocukları üzerinde ortaya çıkmaktadır. Bu tür durumlarda çocuğun din, dil vb. hususlarda ne şekilde yetiştirileceği husus çiftler arasındaki en büyük anlaşmazlık konusu olmakta ve bu durum çocuğun velayetini alma sürecinde yaşanan tartışmaların merkezini işgal etmektedir (Mohagheghi, 2015:440).

6.1. Din Seçimi

Dinin kazandırdığı kimlik, kişinin manevi ihtiyaçlarını karşılamasının yanı sıra, bir gruba üye olma, güvenlik hissi, sosyal izolasyondan korunma, ekonomik imkânlar, eğitim ihtiyacının karşılanması gibi sosyal ve psikolojik faydalar da sağlamaktadır. Bu durum kendi içerisinde bir döngü oluşturmakta ve pozitif faydaların artması aynı zamanda dini bağlılığı da güçlendirmektedir (Peek, 2005:219). Avrupa’da yaşayan Müslümanlar açısından dini bağlılık, cemaat halinde bir araya gelişi hızlandırarak dini hayatın birçok yönüne katkı sunacak cami ihtiyacını ortaya çıkartmıştır. Bu yönüyle Avrupa ülkelerindeki camiler ve cami müstemilatında oluşturulan kültür merkezleri, dini ve milli kimliğin sürekliliğinin sağlandığı ve sonraki kuşaklara aktarıldığı mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Camiler gurbette dini sosyalleşmenin sağlanması, dini kimliğin oluşturulması, gençlerin dini eğitiminin verilmesi, dini ve milli değerlerin yeni nesillere aktarılması gibi fonksiyonları icra etmektedirler (Aşıkoğlu, 2005:129; Tosun, 2006:37-41). Din, değer oluşumuna etki etmenin yanı sıra bireysel ve toplumsal kimliğin gelişiminde baş unsurdur ve bu yönüyle aidiyet bilincine katkı sağlamaktadır (Greil ve Davidman, 2007:549).

Dinler arası evliliklerde en büyük sorun alanı olarak din farklılığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişinin yaşam şekline göre din farklılığından kaynaklı problemin şekli değişebilmektedir. Türklerin muhafazakârlığı düşünüldüğünde, Müslüman kadınların gayri-Müslim erkeklerle yapacakları evlilikler büyük bir sorun teşkil etmektedir. Müslüman kadının evlilik yoluyla hayatını birleştireceği erkeğin Müslüman olmayışı aile bireyleri tarafından kabullenilmemektedir. Bu durum gayrimüslim eşleri evlenecekleri eşlerinin dini kimliğini seçmeye zorlamaktadır. Baycar'ın Almanya örnekleminde yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre Müslümanlarla evlenen 52 kişiden 14'ü evlilikten önce veya evlendikten sonra din değiştirip Hristiyanlıktan Müslümanlığa geçmişlerdir. Bir kısmı eşiyile tanıştıktan sonra din değiştirirken bir kısmı ise eşini tanımadan İslami bir yaşamı benimsemiştir (Baycar, 2019:193). Aynı araştırmanın önemli tespitlerinden biri de Katoliklikten İslam'a geçenlerin Protestanlardan İslam'a geçenlerden fazla oluşudur. İslam'ı kendilerine yeni din olarak tercih eden bu kişilerin, eşlerine kıyasla Müslüman olunduktan sonra hem teorik hem de pratik açıdan İslam'a daha bağlı oldukları tespit edilmiştir (Baycar, 2019:193). Eşlerden birinin diğerinin dinini seçtiği evliliklerde çocukların dini aidiyetinde sorun yaşanmamakta ve çocuklar ebeveynlerinin dini kabulleriyle yetiştirilmektedir. Ancak her iki tarafın inancını koruduğu evliliklerde kültürel bir inanç aidiyeti durumu söz konusu olabilmektedir. Çiftler kendilerini Müslüman, Hristiyan vb. dini aidiyetlerle tanımlarken, inançsal pratikleri yerine getirme gibi bir sorumluluk taşımamakta ve dinin günlük yaşam üzerindeki etkisini en az seviyede hissetmeye gayret göstermektedirler (Elmalı Karakaya, 2022:460-61). Bu çiftlerin çocukları her iki dine ait pratikleri benimsemek ya da dini değerlerden uzak tutulmak gibi iki seçenekle karşılaşabilmektedir. Bu yolla her iki dinin öğretilerinin bir arada öğretildiği çocuklara büyük bir sorumluluk yüklenmektedir. Görünürde din seçiminin çocuğa bırakılması bir erdem olarak görünse de çocukları bu sorumluluk korkutmaktadır. Zira bu durumdaki çocuk, bir din seçiminden öte, anne ve babası arasında bir tercihle karşı karşıya bırakılmaktadır. Er'e göre bu durumu aşmak isteyen çocuklar her iki dinin kendilerine zenginlik kattığını ama bu dinlerden herhangi birine bir aidiyet hissetmediklerini söyleyebilmektedirler (Er, 2010:667-70).

Bazı evliliklerde eşlerin çocuklarının dini aidiyetine yönelik almış oldukları kararlar Müslüman veya Hristiyan ebeveynlerinin tepki ve telkinleri sonucu değişim gösterebilmektedir. Mensubu oldukları din hangi din olursa olsun, aileler kendilerine ait geleneklerin devamı için çaba göstermektedirler. Müslüman aileler, çocuk doğar doğmaz kulağına ezan ve kamet okuyarak, çocuğun kendi inancına ait olmasını isterken, Hristiyan aile koruyucu bir unsur olarak bebeğe "haç" hediye ederek bu durumu kendi lehine çevirmeye çalışmaktadır. Elbette ki bütün bu yönlendirmeler çocuğun kendini tanımaya başladığı yaşlarda vereceği nihai karara etki etmek maksadıyla yapılmaktadır fakat bu kararın çok kolay bir karar olmayacağı rahatlıkla söylenebilir. Nihai olarak az dindar ve seküler ailelerde çocuklar serbest bırakılmakta ve din konusunda tercihlerini ilerleyen yaşlarda kendilerinin vermesi beklenmektedir. Orta düzeyde dindar ailelerde çocukların dini tercihleri içinde bulundukları çevresel koşullara göre farklılık gösterebilmektedir. Dindar aileler, kendi dindarlıklarını çocuklarına da yansıtmakta ve çocuklarını kendi dini inançları doğrultusunda yetiştirmektedirler (Sancak, 2024:97).

6.2. Çocuklara İsim Koyma

Türk aileleri her ne kadar oğulları ya da kızlarının yabancı eş tercihlerine karşı çıksalar da doğacak torunları üzerinde karar verme haklarını saklı tutmaktadır. Özellikle isim hususunda çoğunlukla aile büyüklerinin isminin tercih edilmesi yönünde baskı yapıldığına şahit olunmaktadır. Ancak eşlerin bu duruma direnmeleri durumunda çift isim tercihi bir seçenek

olarak ön plana çıkmakta ve en azından ikinci ismin Türkçe ve mümkünse aile büyüklerinden birinin ismi olmasına gayret edilmektedir. Gözlemlerimize göre çocuklara verilen isimlerde çokça rastlanılan bir durum da ismin İbrahimi dinlerde rastlanılan bir isim olmasıdır.

Türklerin dâhil olduğu karma evliliklerde kız çocuklarında interkültürel isimler ön plana çıkarken, erkek çocuklarda Türk kültürüne özgü isimlerin tercih edildiği gözlemlenmiştir (Gerhards ve Hans, 2009:1102-28). Türk toplumunda çocuklara isim verilirken belirleyici olan ve yöresel farklılıklar içeren, çoğunlukla da dini, milli ve aile bağlarını ön plana çıkartan geleneksel unsurlar, karma evliliklerde kendini pek fazla hissettirmemektedir. Daha çok anne ve babanın ortak kararıyla verilen isimler, aile içindeki farklı etmenlere göre değişiklik gösterebilmektedir (Güzelderen, Yeşildal ve Düzgün, 2023:1-11). Bu bağlamda çocukların isim seçiminde farklı stratejiler gözlemlenmiştir (Er, 2010:596).

- **Her iki dini kültüre ait ortak isimlerin verilmesi:** Avrupa Hristiyan kültüründe karma evlilik yapan çiftler için her iki ailenin kolay benimseyebilmesi ve çocukların da herhangi bir zorlukla karşılaşmaması için benimsenen yollardan biri her iki dini kültüre ait isimlerin konulmasıdır. Bu isimler telaffuzu kolay, kulağa hoş gelen melodik isimlerdir. Adem-Adam, Meryem-Myriam, Cebrail-Gabriel, İlyas Elias, Yusuf-Josef, İsmail-Smael, Zekeriya-Zacharie, Sara-Sarah, Nuh-Noah gibi isimler tercih edilmektedir (Cerchiaro, 2019:51-68).
- **Fonetik benzerliği olan ve uyumu kolaylaştıran isimlerin verilmesi:** Bu tür isimlerin tercih edilmesinin nedeni çocuğun hangi kültüre ait olduğunun anlaşılmaması ve ayrımcılığa uğramasının önüne geçme düşüncesidir (Becker, 2009:200-225). Bu tür isimlere Aleyna, İlayda, Selin, Sofya, İnes, Yasmin, Nil, Nadia, Kamelia, Reyhan, Destina, Melisa, Helen, İskender, Enis, Sami, Mervan, Rami, Dilan, Derya, İris gibi örnekler verilebilir.
- **Çift isimlerin kullanılması:** Bir yandan Avrupa Hristiyan kültürüne uygun isim diğer yandan Türk-Müslüman ismi çocuklara verilmektedir. Daha çok kız çocuklarında rastlanılan bu durum, erkek çocuklarda da görülebilmektedir (Gerhards ve Hans, 2009:1102-28). Bu tercihe örnek olarak Caroline-Leyla, Maria-Selma, Nolwen-Meryem, Louis-İbrahim, Christophe-Celil, Muhammed-Alex gibi isimler verilebilir.
- **Baskın eşin ait olduğu kültürden ismin konulması:** Bu yönde bir tercihin ana nedeni, baskın eşin karma evlilik gerçekleştirmiş olsa dahi kendi dini ve kültürel dinamiklerine bağlı olduğunu göstermek istemesidir (Gerhards ve Tuppatt, 2020:597-625). Tercih edilen isimler eğer Türk'se: Ali, Mehmet, Ahmet, Oğuz, Hasan, Berkay, Fatma, Nisa, Ayşe vb. olurken, eğer Alman'sa, Alex, Hannah, Manuel, Markus, Martin, Lena, Elena şeklinde olabilmektedir.
- **Erkek çocuklara babanın kız çocuğa annenin isim vermesi:** Çevremizde gözlemlediğimize göre eşler kendi aralarında anlaşarak bu şekilde bir yöntem izlenmekte ve her eş kendi cinsiyetinde doğan çocuğa kendi dil ve kültürüne ait isimler vermektedir. Bu durumda anne Alman olursa kız çocukları için Alman kültüründen isimler tercih etmekte, Türk olursa da Türk kültüründen istediği ismi kız çocuğuna verebilmektedir. Benzer durum babalar için de geçerlidir. Baba Alman olduğunda erkek çocuk için kendi ait olduğu kültürden isim tercih ederken, Türk olan babada benzer şekilde kendi kültür çevresinden bir isim belirlemektedir.
- **Eşlerin bir kültürü temsil eden isim üzerinde uzlaşması:** Bu şekilde isim verilmesi daha çok din değiştiren eşlerin bulunduğu aileler özelinde gerçekleşmektedir. Hristiyan olan eş Müslüman olmuşsa çocukları için Türk ismi, Müslüman olan eş Hristiyan olmuşsa çocukları için Alman ismi tercih edilmektedir.

- **Çocuğun ismini annenin belirlemesi:** Gözlemlerimize göre, doğacak olan çocuğun babanın soy ismini taşıyacak olmasından dolayı çiftler kendi aralarında anlaşarak ön ismin anne tarafından verilmesini kararlaştırabilmektedir.

Yukarıda sıraladığımız stratejiler çerçevesinde, isim tercihi yalnız ebeveynlerin duygusal ve toplumsal bağlarını yansıtmakla kalmamakta, aynı zamanda çocuğun sosyal çevrede karşılaşabileceği olası ayrımcılığa karşı “ayrışmadan korunmasını” da hedeflemektedir. Özetle, Türk-Alman karma ailelerde isim koyma hem köken kültürü canlı tutmakta hem de Alman toplumunda kabul edilebilirliği sağlayacak şekilde dikkatlice tasarlanan bir kimlik-yerleştirme sürecini yansıtmaktadır.

6.3. Çocukların Sünnet ve/veya Vaftiz Olması

Erkek çocuklarının sünnet edilmesi Yahudiler arasında tartışma kabul etmez bir uygulamadır. Her ne kadar İslam dininde farz bir uygulama olarak görülmesi de benzer durum Müslümanlar için de geçerlidir. Erkeklerin sünnet olması gelenek açısından farz olarak algılanmış ve istisnasız uygulanmıştır. Köln Eyalet Yüksek Mahkemesi, Alman toplumunun Yahudi gelenekten dolayı alışık olduğu, erkek çocukların sünnet edilmesi ritüelini 2012 yılında “bedenin dokunulmazlığı” ilkesini gerekçe göstererek, “yasaya aykırı bir vücut yaralama eylemi” olarak değerlendirmiş ve cezalandırma yoluna gitmişti (Gessat ve Günaltay, 2012). Ancak özellikle Yahudi toplumundan gelen tepkiler sonucunda dönemin hükümet yetkilileri devreye girmiş ve parlamentoda da onaylanan yasal düzenlemeyle Almanya’da erkek çocuklarının sünnet edilmesi 620 Milletvekilinden 434’ünün oyuyla yasaya uygun hale getirilmiştir (Beschneidung von Jungen jetzt gesetzlich geregelt, 2012).

Yasayla sorun olmaktan çıkarılan erkek çocuklarının sünnet edilmesi meselesi, karma evlilikler söz konusu olduğunda eşler arasında probleme dönüşebilmektedir. Zira Müslümanlar özelinde erkek çocuklarının sünnet edilmesi geleneği, erkeklerin Müslüman oluşlarının fiziki sembolü olarak görülmektedir. Hristiyanlıkta böyle bir zaruretin bulunmaması aile bireylerini anlaşmazlığa itmektedir. Diğer taraftan sünnetin ritüel anlamda Hristiyanlıktaki karşılığı olarak görülebilecek olan vaftiz de Müslüman eşler tarafından tartışma konusu yapılmaktadır. Bu bağlamda Almanya’daki karma evlilik konusunu ele alan “Taufalarm” (Vaftiz Alarmı) filmi, temelde bu konuya eğilmiş ve ortaya komedi tarzı bir hikâye çıkmıştır. Bebeğin anne tarafından akrabaları çocuğun Hristiyan geleneklerine göre vaftiz edilmesini isterken, büyükbaba ve büyükannesi sünnet edilmesi için gayret göstermiştir. Bebeğin cinsel organında tespit edilen bir sorun onun sünnet edilmesini sağlamasına rağmen, anne tarafı pes etmeyerek vaftiz olması yönünde ısrara devam etmiştir (Hilger, 2021). Sebastian Hilger’in yönetmenliğini yaptığı filme bir komedi olarak yansıyan bu durum gerçek hayatta çok daha farklı yönde gelişmekte ve ebeveynleri farklı kararlar almaya yöneltmektedir.

Kurttekin karma evli çiftlerde aile içinde erkek çocuklar özelinde yaşanan sünnet tartışmasının çözümü için çocuklarını sadece sünnet ettirenler, çocuklarını yalnızca vaftiz ettirenler, hem sünnet hem de vaftiz ettirenler ve ne sünnet ne de vaftiz ettirenler olmak üzere dört farklı ebeveyn tavrı ortaya çıktığını söylemektedir (Kurttekin, 2017:71-76). Kurttekin’in dile getirdiği tespitlere ek olarak bizim çevremizde gözlemlemiş olduğumuz bir diğer strateji de sünnet düğününü kültürel bir etkinlik olarak gören ebeveynlerin varlığıdır.

- **Çocuklarını sadece sünnet ettirenler:** Türk ve Alman karma evliliklerinde Alman eşin İslam dinine geçmesi çoğu zaman rastlanılan bir durumdur. Her iki eşin de İslam dinini

tercih etmesi ve ebeveyn olarak çocuklarını da İslami esaslara göre yetiştirmek istemeleri durumunda, erkek çocuklar sünnet ettirilmektedir. Ayrıca Alman/Hristiyan eşin çocuğun din tercihinde etkin rol oynamaktan feragat etmesi durumunda da Müslüman olan eş çocuğu sünnet ettirmektedir. Eşlerin çocuklarına yönelik din tercihi yapmadığı bazı durumlarda, Müslüman eşin anne ve babası başta olmak üzere yakın akrabaların, Müslümanlar/Türkler arasındaki aile itibarını gerekçe göstererek çocuğun sünnet edilmesini talep etmeleri, etkin olabilmektedir. Diğer taraftan nadir de olsa vaftize inanmayan Hristiyan eşlerin çocukların sünnet edilmesine ses çıkartmadığı durumlarla da karşılaşmaktadır. Geniş katılımlı sünnet düğünlerinin organize edilmesi de erkek çocuklarının sünnet edilmesine vesile olabilmektedir.

- **Çocuklarını sadece vaftiz ettirenler:** Yukarıda izah ettiğimiz çocuklarını sünnet ettiren ailelerde yaşanan durumun tam tersi olan ailelerde de sünnet yerine vaftiz tercih edilmektedir. Şöyle ki Hristiyan olan eş ailede baskın pozisyonda bulunduğu, Müslüman olan eşin Hristiyanlığı din olarak tercih etmesi durumunda, çocuğun dini yönelimine etki etmekten feragat ettiğinde, ailede Hristiyan olan akrabaların çocuğun vaftiz edilmesini olmazsa olmaz bir uygulama olarak görüp bu yönde aileye baskı yapması söz konusu olduğunda çocuk için vaftiz kararı alınmaktadır. Bu tür durumlarda çocuk için vaftiz ailesinin belirlenmesinin ardından, başta aile bireyleri olmak üzere davetlilerin katılımıyla, Hristiyan eşin mensubu olduğu kilisede düzenlenen törenle çocuklar vaftiz edilmektedir.
- **Çocuklarını hem sünnet hem vaftiz ettirenler:** Çok sık olmamakla birlikte çocuklarını hem sünnet hem de vaftiz yaptıran ailelerle de karşılaşmaktadır. Karma evli çiftlerde her iki eşin de ailesiyle ilişkilerini sıcak tutması ve ailelerin karma evlilik yapan çocuklarını her yönüyle sahiplenmeleri, eşleri her iki dine ait kültüre meylettirebilmektedir. Türk eşin akraba ve arkadaşlarının katılımıyla organize edilen sünnet düğünü çocuğu Müslüman topluma ait hissettirirken, kilisede düzenlenen vaftiz töreni onu kilisenin bir mensubu olarak Hristiyan yapmaktadır. Bu şekilde karar alan ailelerde, Hristiyan eş açısından erkek çocuğun sünneti, sadece tıbbi bir uygulama olarak görülürken, Müslüman eş de vaftizi kültürel bir etkinlik olarak benimsemektedir. Her ne kadar çocuk vaftiz sonrası Kilisenin doğal üyesi olsa da henüz reşit olmadığı için din tercihi hususunda karar verme hakkı saklı tutulmaktadır. Bu tarz bir uygulamayla hem Müslüman ve Hristiyan eşler açısından olası bir toplumsal baskının önüne geçilmekte hem de din tercihi çocuğa bırakılarak, yetişkin olduğu süreçte kendisinin nihai kararı vermesi beklenmektedir.
- **Çocuklarını ne sünnet ne de vaftiz ettirenler:** Çocuklarını hem sünnet hem de vaftiz ettiren ailelere kıyasla her iki ritüelden de uzak tutan ailelerin oranı biraz daha fazladır. Herhangi bir dini eğilimleri olmayan ya da dini eğilimleri olsa da bunu minimum düzeyde tutarak, seküler bir yaşam tarzı tercih eden ebeveynler, çocuklarını da kendi yaşam anlayışlarına göre yetiştirmek istemektedir. Eşlerin mensubu oldukları kültüre aidiyet hissetmemesi ve yakın akrabalarıyla ilişkilerinin çok sıcak olmaması gibi sebepler de çiftleri bu yönde bir karar almaya yönltebilmektedir. Toplumsal baskıdan da çekinmeyen bu aileler, sünnet ve vaftiz gibi dini pratikleri uygulamayarak, bu ritüeller hususundaki tercihi çocuğun yetişkinlik sürecine ertelemektedirler.
- **Sünnet düğününü kültürel bir etkinlik olarak görenler:** Nadiren de olsa sünnet düğünü tecrübesi yaşamak isteyen ailelerin erkek çocuklarını sünnet ettirdikleri görülmektedir. Bu tarz durumlarda sünnet düğününde çocuğa takılan takılar aileye maddi bir destek

sağlarken, sünnet düğünü çocuğun belleğinde geçmişine dair özel bir anı olarak kalmaktadır.

6.4. Dil Eğitimi

Mathijs Kalmijn'in 2015 yılında yapmış olduğu "The Children of Inter-marriage in Four European Countries: Implications for School Achievement, Social Contacts, and Cultural Values" isimli çalışmasında karma evlilik yapan ebeveynlerin çocuklarının dil testinden aldıkları puanlar analiz edilmiştir. Karma evlilik yapan çocukların dil puanları, anne ve babası yerli olan ebeveynlerin çocuklarının aldıkları puanların gerisinde kalmıştır. Fakat ebeveynlerin her ikisinin de göçmen olduğu çocuklarla kıyaslandığında, karma evlilikten doğan çocukların puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür (Kalmijn, 2015:246-65). Karma evliliklerde karşılaşılan önemli sorunlardan bir diğeri de ortak çocukların hangi dili konuşacağı meselesidir. İçinde yaşanılan ülke ve okullardaki eğitim dili bu tarz problemlerin bastırılmasında önemli bir unsur olabilmektedir. Ancak aile içinde dilin gelişiminde baskın karakter olan annenin konuştuğu dil çoğunlukla belirleyici rol oynamaktadır (Sağlam, 2006:236). Annenin Türk olduğu ve Türkçe konuştuğu evliliklerde çocuklar genellikle konuşmaya Türkçe başlamaktadır. Bu tür evliliklerde kocanın da bir süre sonra Türkçe öğrenmeye başladığı gözlemlenmektedir. Elbette ki Türk olan eşin ailesinin yaklaşımı ve torunlarıyla iletişimi çocuğun dil eğitiminde etkin rol oynamaktadır. Eğer onlar torunlarıyla ilgilirse, çocuklar da kendilerine gösterilen sevgiden etkilenmekte ve Türklük ve Müslümanlık unsurlarına çok daha fazla değer vermektedir. Ancak annenin yabancı olduğu evliliklerde eğer erkek tarafının akrabaları baskın rol oynamıyorsa, çocukların Türkçe konuşmasında problem yaşanmaktadır. Zira ülkede konuşulan resmi dil ve okuldaki eğitim dilinin yanı sıra annenin kendisini en güzel şekilde ifade edebildiği dil, çocukların gündelik hayatta konuştuğu dil olarak ön plana çıkmaktadır. Bu tür durumlarda eğer Türk olan eşin ebeveyn ve akrabaları Almanca bilmiyorsa, Alman olan eşin Türkçe öğrenmeye başladığı ve bu vesileyle çocukların da Türkçe öğrendiği tarafımızca gözlemlenmiştir. Özellikle yaklaşık 6 hafta süren yaz tatili için Türkiye'nin tercih edilmesi, Türkçe öğrenimini de kolaylaştırmaktadır.

Bazı durumlarda aile içerisinde Türkçe konuşma imkânı bulamayan veliler, Türkçe dil becerilerini geliştirmek için çocuklarını Türkçe ve Türk Kültürü derslerine yönlendirmektedirler. Ancak birçok eyalette derslerin resmi müfredattan bağımsız olarak gönüllülük esası göz önünde bulundurularak düzenleniyor olması, ders saatlerinin çocukların dinlenme zamanına denk gelmesi gibi sebepler çocukları olumsuz etkilemekte ve zaten derslere gönülsüz katılan öğrenciler, derste konuşulan konuları da büyük oranda anlamadıkları için arzulanan sonuç elde edilememektedir.

Çevre faktörü de karma evli çiftlerin çocuklarının dil öğreniminde önemli rol oynamaktadır. Türklerin yoğun olarak bulunduğu mahallelerde yaşayan ailelerin çocukları aile içerisinde Türkçe konuşulmasa dahi birlikte oynadığı çocukların yönlendirmesiyle Türkçe öğrenmekte ve hem Almanca hem Türkçe kendisini rahat ifade edebilmektedir. Zira Türklerin yoğun olduğu mahallelerde yaşayan Almanların dahi Türkçe öğrendikleri gözlemlenmektedir. Ancak çevresel faktörlerin Türkler aleyhine olduğu yerlerde çocukların Türkçe öğrenmesi imkânsız hale dönüşmektedir. Yukarıda da değindiğimiz gibi eğer çocuğun Türk olan akrabaları da çocukla zaman geçirip ilgi gösteriyorsa, çocuğun hem Türk kültürü hem İslam inancından uzak yetişmesi söz konusu olmaktadır.

6.5. Din Eğitimi

Din eğitimi; *“Tanrı’yı, insanın menşei, yeryüzündeki manası ve geleceği (kaderi) ile ilgili bir problem olarak öğretme müsait kılmaya çalışır, bu amaçla metotlar arar, onları dener geliştirir”* şeklinde tanımlanmakta ve tanrıyla ilişkiye geçmek, dua ve ibadet etmeyi öğretmek din eğitiminin hedefleri arasında yer almaktadır (Bilgin, 1988:25-28). Uzmanlara göre din eğitiminde devamlılık esastır. Devamlılık sağlanmadığı takdirde nesiller arasında kopuş yaşanacak ve dinin kaynağında var olan bilgiler çarpıtılarak, farklı mecralara yönlendirilip hurafelerle doldurulacaktır. Hüseyin Yılmaz: *“her din ve her dini tecrübe, pratik hayatta yaşanmaksızın ve eğitimle nesilden nesile aktarılmaksızın sadece duygularda kaldığı süreç, inanların hayattan ayrılımlarıyla birlikte yok olup gitmeye mahkumdur”* diyerek (Yılmaz, 2003:79), din eğitiminin cami ve okul kadar aile içerisinde de önemli olduğunun altını çizmektedir.

Kurttekin’in nitel olarak yapmış olduğu doktora tez araştırmasında katılımcıların çoğunluğu din eğitimi için en uygun zamanın çocuğun konuşmaya başladığı ve okul çağına geldikleri dönem olduğunu savunmaktadırlar. Bu çalışmada öne çıkan sonuçlardan biri de ebeveynlerin çocukların bir dini inancın katı ve yüzeysel bir müntesibi olmasından ziyade dini eğitimlerinin sonucunda iyi eğitilmiş, erdemli ve ahlaklı birey olmasının daha gerekli olduğu yönündedir (Kurttekin, 2017:52,84).

Müslümanların yaşamış olduğu Avrupa ülkelerinde çocukların din eğitimi aile, okul, cami/cemevi ve geliştirmekte olduğu arkadaşlıklarının katkısıyla karşılanmaktadır. Almanya’da birçok eyalette Müslüman öğrencilere yönelik İslam dersi okutulmaktadır. Ailenin çocuğunu gönderdiği okulda İslam dersi eğitimi verilmesi durumunda çocuklar bu derse katılarak ilk dini eğitimlerini alabilmektedirler. Benzer durum dini eğilimin Hristiyanlık olması durumunda da Kilise ve okullarda verilen Hristiyan din dersi (Katolik ya da Protestan) özelinde gerçekleşmektedir. Ailenin seküler davranması ve din konusunda çocuğu serbest bırakması durumunda, çocuk okula başladığı dönemde “Ethik” dersinde tüm dini inançlara aynı mesafede bulunan bir eğitim alabilmektedir. Devlet okullarında okutulan İslam dersinde; Allah inancı, iman esasları, Hz. Muhammed’in hayatı, İslam’ın şartları, dinî bayramlar, aile hayatı gibi konular müfredatta yer almaktadır.

Müslümanlar tarafından kurulmuş olan cami vb. derneklerin de hafta sonları ve okul tatil günlerinde düzenlemiş oldukları kurslar bulunmaktadır. Bu kurslara katılan öğrenciler temel dini bilgiler eğitimi almakta ve birçoğu Kuran’ı Kerim okumayı öğrenmektedir. Karma evli çiftlerde baskın dini eğilim İslam’dan yana olduğunda ve aileler çocuklarını İslam kültürüyle yetiştirmek istediğinde, çocuklarını cami derneklerine göndermekte ve din eğitimi almalarını sağlamaktadır. Diğer taraftan kimi durumlarda çocuğun arkadaş çevresi de çocuğu din eğitime yönlendirebilmektedir. Kendini Türk arkadaşları yanında daha rahat hisseden karma evli çift çocukları, eğer Türk arkadaşları okulda veya camide din eğitime katılım gösteriyorsa, onlarla birlikte derslere katılmakta ve İslam inancına dair bilgiler edinmektedir. Yukarıda saydığımız diğer tüm durumlarda olduğu gibi din eğitiminde de ailenin tavrı en etken unsur olarak ön plana çıkmaktadır. Aile çocuğu için din eğitimi planlamıyorsa hem okulda hem camide hem de arkadaş çevresinde çocuğu din eğitime yönlendiren unsurları ortadan kaldırmaktadır. Benzer durum çocuğun Hristiyanlığa yönlendirilmesi halinde de aynıyla geçerlidir. Çocuk okulda din eğitimi alabileceği gibi ebeveynlerinden birinin mensubu olduğu Katolik/Protestan kiliseye yönlendirilerek de Hristiyanlığa yönlendirilebilmektedir.

6.6. Yeme-İçme Farklılığı

Müslüman çocukların dini farklılıklara dair ilk öğrendikleri bilgilerin başında “domuz eti yememek” gelmektedir. 15 yaş altı çoğu çocuk için Müslümanlık=domuz eti yememek şeklinde bir anlayış hâkimdir. Öyle ki yönetmenliğini Yasemin Şamdereli’nin yaptığı “*Almanya – Willkommen in Deutschland*” filminde Hüseyin karakterini canlandıran Vedat Erincin, Alman vatandaşlığına kabul edildiği günün öncesinde görmüş olduğu rüyada Alman pasaportunu alabilmek için domuz eti yemesi gerektiğini görünce korkuyla uyanmıştır (Şamdereli, 2011). Durum böyle olunca karma evliliklerdeki önemli sorunlar arasında yeme-içme farklılıkları ve özellikle de domuz eti yer almaktadır. Ayrıca et ürünlerinde “helal kesim” hassasiyeti Avrupa’daki Müslümanların gündemini yoğun olarak işgal eden önemli bir konudur. Müslüman ebeveynlerin çocuklarına yönelik telkinleri arasında “helal” kriterine riayet etmeleri önemli bir yer tutmaktadır. Karma evliliklerde eşlerin inanç farklılıkları çocukların beslenme alışkanlığını da yakından ilgilendirmektedir. Özellikle çocuklara yönelik üretilen “Haribo” tarzı jelibon ürünlerinde domuz jelatini kullanımı, Hristiyan anne ve babalar için sorun teşkil etmezken Müslüman ebeveynleri tedirgin etmektedir. Alkol kullanımı da karma evlilik bağlamında ön plana çıkan önemli bir problem olarak görülebilir. Müslüman aileler alkolden uzak dururken, seküler karma aileler için bu durum söz konusu olmamakta ve çocuklar çok erken yaşlarda alkolle tanışabilmektedir.

Karma evli çiftlerin çocukları eğer aile içerisinde herhangi bir sınırlamaya tabi tutulmuyor ve helal-haram hassasiyetiyle yetiştirilmiyorsa Müslüman arkadaş çevrelerinde sorunlar yaşayabilmektedir. Çocukların ebeveynlerinden birinin diğer Müslüman çocuklar tarafından bilinmesi durumuna, çocuğun yeme-içme farklılıklarına hassasiyet göstermemesi, çocuğun arkadaş çevresinden dışlanmasına sebep olabilmektedir. Bu durum kreş ve okul gibi farklı kültür ve dinlerden çocukların bir arada bulunduğu yerlerde çalışan öğretmen ve idarecileri de meşgul eden bir konudur. Çocuğun Alman ismi taşıyıp Müslüman olması veyahut da Türk/Müslüman ismi taşıyıp Hristiyan olması halleri öğretmen ve idareciler tarafından bilinmiyorsa, Müslüman çocuklara dinen yasak sayılan domuz eti vb. mahsullerin ikramı söz konusu olabilmektedir. Ya da çocuk Türk/Müslüman ismi taşıdığı için Müslümanlarca yenilmesi yasak kabul edilen yiyecek ve içeceklerden uzak tutulabilmektedir. Birçok aile çocuklarına dinen yasak sayılan yiyeceklerin ikram edilmesinden dolayı okul idarecilerine şikâyetle bulunmakta ve bu da okul yönetimlerini daha hassas davranmaya sevk etmektedir.

6.7. Tatil ve Bayram Günleri

Karma evli çiftlerde dünyaya gelen çocukların en az sorun yaşadığı konuların başında muhtemelen tatil ve bayram günleri gelmektedir. Özellikle okul çağındaki çocuklar için tatil günleri ekstra bir motivasyonla beklenmektedir. Almanya’da 1 Mayıs (İşçi Bayramı) ve 3 Ekim (Doğu ve Batı Almanya’nın birleşmesi) dışında 24 Aralıkta başlayan ve Hz. İsa’nın doğum günü olarak kutlanan Noel tatili (Weihnachtsferien), şubat ayının ikinci yarısında başlayan ve oruç tutma zamanının geldiğini haber veren Karnaval Bayramı (Faschingsferien), Mart sonu ya da Nisan ayının ilk yarısında Hz. İsa’nın çarmıha gerilmesini ve yeniden dirilmesini sembolize eden Paskalya (Osterferien), Mayıs sonu ya da Haziran ayının ilk haftası başlayan ve kutsal Ruh’un havarilerin üzerine inişiyle Kilisenin kuruluşunu temsil eden Whitsun tatili (Pfingstferien) Ekim ayı sonu ve Kasım ayını birleştiren Azizler günü (Allerheiligen) gibi tatillerin tamamı Hristiyanlık kaynaklıdır. Bu tatillerin üzerine bir de İslam kaynaklı Ramazan ve Kurban Bayramları eklenince, çocukların mutluluğu katlanmaktadır. Hristiyanlık kaynaklı tatil günlerinde Almanya’nın birçok

eyaletinde okullar tatil olurken, ramazan ve kurban bayramlarında eğitim-öğretim faaliyetleri olağan akışında devam etmektedir. Ancak bazı eyaletlerdeki Eğitim Bakanlıklarının almış olduğu kararlar, ailelerin okul idaresine yazılı olarak başvurması durumunda Müslüman öğrencilere her iki bayramda da ikişer günlük izin verilmektedir. Dini aidiyeti güçlü olan ailelerin çocukları bu durumu bir fırsata çevirmekte ve toplamda dört gün ek tatil tapmaktadır.

Tatil ve bayram günlerinin en temel özelliği aile bağlarının güçlenmesine ve aile bireyleri arasında değer transferinin gerçekleşmesine sunmuş olduğu katkıdır. Bayram günlerinde mesafe fark etmeksizin aile bireyleri bir araya gelmekte ve hasret gidermektedir. Bu bir araya gelişlerde kuşaklar arasında bilgi aktarımı gerçekleşmekte ve genç kuşaklar büyükanne, büyükbaba, amca, dayı, teyze ve hala gibi yakın akrabalarıyla iletişimlerini de güçlendirmektedir. Karma evliliklerde dini değerlere önem veren eşler, dini aidiyeti fark etmeksizin bu tür günleri fırsata çevirerek, çocuklarını kendi dini inançlarına yönlendirmeye gayret etmektedir. Zira İslam kültüründe olduğu gibi Hristiyanlar arasında da çocuklara harçlık ve hediye verme geleneği bulunmaktadır. Bu vesileyle çocukların kendilerine hediye veren aile bireylerine ilgi ve sevgi beslemelerinin yanı sıra bir sonraki bayramı sabırsızlıkla beklemeleri gayet doğaldır. Bu tür bir durumda kalan çocuğun, en fazla değer gördüğünü hissettiği bayramın ait olduğu dine meyiletmesi de normal karşılanmalıdır. Ancak göz önünde bulundurmamız gereken en önemli husus karma evliliklerin çoğunlukla Batı Avrupa ülkelerinde gerçekleşmesidir. Dolayısıyla bu ailelerin çocukları yaşadıkları toplumların kültürlerinin etkisi altında kalmaktadırlar. Bu ülkelerdeki tatil günlerinin o toplumun ve Hristiyan kültürüne göre düzenlenmiş olması çocukların bu günlerin anlam ve önemini daha fazla anlaması ve anlamlandırmasına neden olmaktadır. İslami dini bayramların tatil olmaması çocuklara dini bayramların önemini kavratılmasında sorun oluşturmaktadır. Bu durum çocukların İslam dini ile ilgili bilgilerinin soyut kalmasına da neden olmaktadır (Er, 2010:669).

7. Sonuç

İnsanlık tarihi boyunca iç ve dış göçler sonucunda gerçekleşen yer değiştirmelere sıklıkla rastlanılmaktadır. Bu durum hem geride bıraktığımız 20. yüzyılda hem de içinde bulunduğumuz 21. yüzyılda da devam etmektedir. Başta savaş ve ekonomik koşullar olmak üzere birçok neden insanları doğdukları yerleri bırakıp farklı coğrafyalarda ve yabancısı oldukları kültürlerin hâkimiyet alanlarında kendilerine yeni bir yaşam kurmaya zorlamaktadır. Göç nedenlerinin başında gelen ekonomik durum Türk vatandaşlarını da etkilemiş ve 1961'de ekonomik koşullarını düzeltmek isteyen binlerce Türk işgücü olarak Batı Avrupa'ya yönelmiştir. 1970'lerdeki siyasi ortamdan kaynaklı politik kargaşa, Avrupa ülkelerine yönelen göçe siyasi sığınmacıları da eklemiştir. Günümüzde de eğitim ve ekonomik nedenlerden dolayı Avrupa ülkelerine yönelik göçler devam etmektedir. Başta Almanya olmak üzere, Hollanda, Belçika, Fransa, İsviçre, Avusturya gibi Avrupa ülkelerinde -5,5 Milyonun üzerindeki nüfuslarıyla- en kalabalık göçmen grupların başında Türkler gelmektedir. Türkler alışagelmış kolektif özelliklerini genel anlamda Avrupa ülkelerinde de devam ettirmişlerdir. Başta Berlin olmak üzere Mannheim, Köln, Duisburg vb. şehirlerde Türklere ait mahallelerin oluşması ve buralarda meydana gelen gettolaşma bu durumu işaret etmektedir. Farklı kültürden evlilik yapmaları ve yine farklı ülkelerde yaşamalarına rağmen birçok geleneksel özelliklerini korumaktadırlar. Kalabalık düğün konvoyları, milli maç sonu kutlamalar, terör saldırılarına yönelik tepkiler, taziye ziyaretleri ve daha birçok etkinlik, Avrupa'da yaşayan Türklerin hem üzüntülerini hem de mutluluklarını birlikte paylaşmak istekleri sonucunda geliştirilmiş bir davranış şeklidir.

Avrupa ülkelerine yönelen göçün ilk yıllarından itibaren ataerkil bir yapıyla evlilik tercihlerini öncelikli olarak yakın akraba çevresi veya köylüleri veyahut hemşerileri arasında gerçekleştirmeye çalışan Türkler, başka uluslarla evliliklerden mümkün olduğunca uzak durmaya çalışmışlardır. Ancak ebeveynlerin her türlü telkinine rağmen modernleşmenin bir sonucu olarak Türkler arasında da karma evlilikler artık olağan hale gelmiştir. İlk zamanlarda aileler, dini ve kültürel gerekçelerle karma evliliklere direnç göstermişse de Almanya’da doğan nesillerin içinde yaşadıkları toplumla kaynaşmasıyla birlikte bu direnç kırılmış ve karma evlilikler Avrupa ülkelerinde yetişen gençler ve onların aileleri için olağan hale gelmiştir.

En küçük toplumsal birim olarak kabul edilen aile, insan neslinin devamında başat rol oynamaktadır. Zira evli çiftlerin çocuk yapması hem soylarının devamını sağlamakta hem de eşler arasındaki bağları kuvvetlendirmektedir. Ancak evli çiftler için çocuğun her ne kadar evliliğin devamına yönelik sağlamlaştırıcı bir unsur olduğu söylene de birçok problemin ve tartışmanın da ana odağını oluşturmaktadır. Nitekim çocuk öncesi gündemde olmayan birçok konu, çocukla birlikte, evli çiftlerin ana gündemi olmaya başlamaktadır. Başta isim verme, din seçimi, konuşulacak dil, din eğitimi, sünnet ve vaftiz gibi sadece anne ve babaların değil büyükbaba ve büyükanne gibi aile büyüklerinin de dahil olduğu süreçler, aile içerisinde huzur bozucu tartışmalara dönüşebilmektedir. Bu da güzel ve romantik başlayan ilişkilerin araya çocuğun girmesiyle, çiftler arasında güç savaşlarına dönüşmesine neden olmaktadır. Kimi çiftler seküler bir tavır geliştirip ortak noktada buluşarak bu süreci kolay ve daha az sorunla atlatabilirken, bazı çiftler boşanma kararı alabilmektedir.

Çalışmamızda da ortaya koyduğumuz gibi kültürel ve dini farklılıklar karma evliliklerde çocuk üzerinden ortaya çıkan anlaşmazlık sayısını artırmaktadır. Bu da karma evlilikleri, aynı kültürden bireylerin kendi aralarında yaptıkları evliliklere oranla daha kısa süreli yapmaktadır. Çiftler dini ve kültürel farklarını çocuğun doğumuyla birlikte daha net olarak fark etmek ve ilk olarak çocuğa verecekleri isim üzerinde bir uzlaşma geliştirmeye çalışmaktadırlar. Din ve dil gibi farklılıkların gündelik yaşamın geneline yansması çiftleri ortak karar almaya zorlamaktadır. Çocuğun hangi dine göre yetiştirileceği, hangi dinin hayata başlangıç ritüellerini yerine getireceği ne yiyeceği ve ne içeceği gibi soruların yanında hangi dinin bayramlarını kutlayacağı da sorun olarak ön plana çıkmaktadır. Bu süreçte karma çiftlerin aile yakınlarının yaklaşımı da çiftler üzerinde belirleyici rol oynamaktadır. Zira onların hem çocuklara gösterdikleri ilgi ve sevgi hem de yabancı eşe yaklaşımları aile içindeki dini ve kültürel yönelime doğrudan etki etmekte ve çocuk üzerinde alınacak kararları kolaylaştırmaktadır.

Kaynakça

- Ak Akyol, F. (2008). Parçalanmış Kimlikler: Fransa'daki Göçmen Türk Kadınlarının Özel-Kamusal Stratejileri. D. Danış ve V. İrtiş (Ed.), *Entegrasyonun Ötesinde Türkiye'den Fransa'ya Göç ve Göçmenlik Halleri* içinde (ss. 223-234). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Arslan, Z. (1997, Aralık). Kilisede Dede Nikahı. *Alevilerin Sesi*, (21), 37-39.
- Aşıkoğlu, N. Y. (2005). *Almanya'da Temel Eğitimdeki Türk Çocuklarının Din Eğitimi* (2. Baskı). Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları.
- Balcı Arvas, F. (2017). *Dindarlığın Evlilik Doyumu Üzerindeki Etkileri ve Değerlerin, Dindarlık ve Evlilik Doyumu İlişkisi Üzerindeki Arabulucu Rolü*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Baycar, A. (2013). *Türk-Alman Evliliklerinde Dini Aidietin Rolü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Baycar, A. (2019). Türk-Alman Evliliklerinde Yaşanılan Problemler ve Başa Çıkma Yöntemleri (Dini-Kültürel Farklılıklar Bağlamında). *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (SAUIFD)*, 21(40), 377-414. [doi:10.17335/sakaifd.621015](https://doi.org/10.17335/sakaifd.621015)
- Becker, B. (2009). Immigrants' emotional identification with the host society: The example of Turkish parents' naming practices in Germany. *Ethnicities*, 9(2), 200-225. [doi:10.1177/1468796809103460](https://doi.org/10.1177/1468796809103460)
- Benbow, H. M. (2015). *Marriage in Turkish German Popular Culture: States of Matrimony in the New Millennium*. Lanham, MD: Lexington Books.
- Beschneidung von Jungen jetzt gesetzlich geregelt*. (2012, 12 Aralık).www.bundestag.de. Resmi. 3 Temmuz 2025 tarihinde https://www.bundestag.de/webarchiv/textarchiv/2012/42042381_kw50_de_beschneidung-210238 adresinden erişildi.
- Bilen, M. (2000). *Sağlıklı İnsan İlişkileri* (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bilgin, B. (1988). *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. [doi:10.3316/qri0902027](https://doi.org/10.3316/qri0902027)
- Canatan, K. ve Yıldırım, E. (2009). *Aile Sosyolojisi* (1. Baskı). İstanbul: Açılım Kitap.
- Cerchiaro, F. (2019). 'In the name of the children': Mixed couples' parenting analysed through their naming practices. *Identities*, 26(1), 51-68. [doi:10.1080/1070289X.2017.1353314](https://doi.org/10.1080/1070289X.2017.1353314)
- Ceylan, N. (2012). Ich bin anders: Ich bin eine Hochschulabsolventin und eine Intellektuelle - der kritische Blick auf Türken und Deutsche. A. Deppermann, S. Engelberg ve U. H. Waßner (Ed.), *Heirat und Migration aus der Türkei Biografische Erzählungen junger Frauen* içinde (ss. 267-315). Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag GmbH und Co.KG.
- Chinitz, J. G. ve Brown, R. A. (2001). Religious Homogamy, Marital Conflict, and Stability in Same-Faith and Interfaith Jewish Marriages. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 40(2), 723-733.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. S. B. Demir (Ed.) (3. Baskı). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çapçioğlu, İ., Çapçioğlu, F. ve Kalkan Açıkgöz, Ö. (2018). Nicel ve Nitel Yöntemler Arasındaki Farklar. Ö. Güngör (Ed.), *Bilimsel Araştırma Süreçleri, Yöntem, Teknik ve Etiğe Giriş* içinde (ss. 223-237). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Çınar, A. (2017). *Avrupalı Müslüman Türkler'de Kimlik*. Ankara: Sentez Yayıncılık.
- Elmalı Karakaya, A. (2022). Çizgi Dışı Bir Evlilik Hikayesi: Müslüman Kadının Gayri Müslim Erkekle Evliliği. *Bilimname*, (48), 451-494. [doi:10.28949/bilimname.1126529](https://doi.org/10.28949/bilimname.1126529)
- Er, H. (2010). Dinler Arası Evlilikler ve Din Eğitimi. A. İ. Demir (Ed.), *Çocuk Sorunları ve İslam Sempozyumu (30 Eylül-2 Ekim 2005, İlahiyat Fakültesi, Rize)* içinde (ss. 659-671). İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Er, H. ve Atalay, M. (2013). A Struggle to Live With Differences: Interreligious Marriage. *Journal of Intercultural and Religious Studies*, (5), 115-126.
- Gerhards, J. ve Hans, S. (2009). From Hasan to Herbert: Name-Giving Patterns of Immigrant Parents between Acculturation and Ethnic Maintenance. *American Journal of Sociology*, 114(4), 1102-1128.
- Gerhards, J. ve Tuppat, J. (2020). Gendered Pathways to Integration: Why Immigrants' Naming Practices Differ by the Child's Gender. *KZfSS Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie*, 72(4), 597-625. [doi:10.1007/s11577-020-00717-9](https://doi.org/10.1007/s11577-020-00717-9)
- Gessat, M. ve Günaltay, A. (2012, 28 Haziran). *Almanya'da sünnete ceza*. www.dw.com.tr. Haber. 3 Temmuz 2025 tarihinde <https://www.dw.com/tr/almanyada-s%C3%BCnnete-ceza/a-16058323> adresinden erişildi.
- Goldberg, A., Halm, D. ve Şen, F. (2004). *Die Deutschen Türken*. Münster: LIT Verlag.
- Gönç Şavran, T. (2012). Nicel ve Nitel Araştırmalarda Kullanılan Araştırma Teknikleri. T. Gönç Şavran (Ed.), *Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikleri* içinde (ss. 64-104). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Greil, A. L. ve Davidman, L. (2007). Religion and identity. J. A. Beckford ve J. Demerath (Ed.), *The SAGE Handbook of the Sociology of Religion* içinde (ss. 533-549). Los Angeles: SAGE Publications.
- Güleç, G. (2012). Aile ve Evlilik. Ç. Yenilmez (Ed.), *Aile Yapısı ve İlişkiler* içinde (ss. 62-79). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Güzelderen, B., Yeşildal, Ü. Y. ve Düzgün, F. (2023). Factors Influencing the Choice of a Child's Name and Its Relationship with the Religiosity of Interfaith Marriages: Orthodox (Slavic) and Muslim (Turkish). *Religions*, 14(11), 1-11. doi:[10.3390/rel14111424](https://doi.org/10.3390/rel14111424)
- Hardach-Pinke, I. (1988). *Interkulturelle Lebenswelten: Deutsch-Japanische Ehen in Japan*. Frankfurt/Main - New York: Campus Verlag.
- Hilger, S. (2021). *Familie ist ein Fest—Taufalarm*. Komedi. Bantry Bay Productions GmbH, ARD Degeto Film GmbH.
- Hitchcock, G. ve Hughes, D. (1995). *Research and the Teacher: A Qualitative Introduction to School-based Research* (Second Edition). London: Routledge.
- Höbsch, W. (2006). Religionsverschiedene Ehe und Kindererziehung aus katholischer Sicht. Multireligiöse Studiengruppe (Ed.), *Handbuch Interreligiöser Dialog Aus katolischer, evangelischer, sunnitischer und alevitischer Perspektive* içinde (ss. 167-169). Köln: Alevitische Gemeinde Deutschland e.V.
- Huschek, D., De Valk, H. A. G. ve Liefbroer, A. C. (2012). Partner Choice Patterns Among the Descendants of Turkish Immigrants in Europe. *European Journal of Population / Revue Européenne de Démographie*, 28(3), 241-268. doi:[10.1007/s10680-012-9265-2](https://doi.org/10.1007/s10680-012-9265-2)
- İbrahimi, D. (1998). *Evlilik Kurumu ve Aileye Yönelik Psiko-Sosyal Hizmetler*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Janson, M. (2024, 15 Şubat). *Liebe überwindet Landesgrenzen*. Www.statista.com. Araştırma/İstatistik. 3 Temmuz 2025 tarihinde <https://de.statista.com/infografik/31752/herkunft-des-jeweils-auslaendischen-ehepartners-bei-bi-nationalen-eheschliessungen/#:~:text=Rund%2010%20Prozent%20aller%20Eheschlie%C3%9Fungen%20in%20Deutschland,dabei%20aus%20der%20T%C3%BCrkei%2C%20Italien%20und%20Polen> adresinden erişildi.
- Kalmijn, M. (2015). The Children of Intermarriage in Four European Countries: Implications for School Achievement, Social Contacts, and Cultural Values. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 662(1), 246-265. doi:[10.1177/0002716215595391](https://doi.org/10.1177/0002716215595391)
- Kaya, A. (2016). *İslâm, Göç ve Entegrasyon Güvenlikleştirme Çağı*. (N. Y. Ural, Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kaya, A. ve Kentel, F. (2008). *Belçika Türkleri Türkiye ve Avrupa Arasında Köprü mü Engel mi?* (S. Gökçe, Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kazancı, N. (2022). *İslam Hukukunda Ehl-i Kitapla Evlilik ve Aile Hayatına Yansımaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trabzon Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Keim, I. (2012). Heirat und Migration aus der Türkei:Einführung in den Gegenstand. A. Deppermann, S. Engelberg ve U. H. Waßner (Ed.), *Heirat und Migration aus der Türkei Biografische Erzählungen junger Frauen* içinde (ss. 53-102). Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag GmbH und Co.KG.
- Keleş, B. (2025). *Avrupa'da Aleviler ve Alevi Kurumsallaşması*. İstanbul: Post Yayınevi.
- Kurttekin, F. (2017). *Karma Evliliklerde Doğan Çocukların Din Eğitimi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Kümbetoğlu, B. (2020). *Niteliksel Araştırmalarda Analiz*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Larson, L. E. (2020). Dindarlık ve Evliliğe Bağlılık: 'Ölüm Bizi Ayıracaya Dek'in Değerlendirilmesi. *Dini Araştırmalar*, 23(59), 493-516.
- Lorke, C. (2017). Liebe grenzenüberschreitend: Binationale Ehen und ihre Ausdeutungen in der nordrhein-westfälischen Migrationsgesellschaft. *Zeitschrift für Landes- und Zeitgeschichte, Schwerpunktthema: Migration - Kulturtransfer - Erinnerungskultur*, (32), 9-41.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook* (Second Edition). Thousand Oaks, London, New Delhi: SAGE Publications.
- Mohagheghi, H. (2015). Familie und Zusammenleben der Generationen aus muslimischer Perspektive. M. Rohe, H. Engin, M. Khorchide, Ö. Özsoy ve H. Schmid (Ed.), *Christentum und Islam in Deutschland Grundlagen, Erfahrungen und Perspektiven des Zusammenlebens* içinde (2. Auflage., ss. 426-444). Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung.
- Özbek, B. (2023). *Kültürel Psikoloji Bağlamında Karma Evlilik Yapan Türk Bireylerin Aile Hayatındaki Manevi Motifler ABD (Washington DC-Maryland-Virginia) Bölgesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özmen, N. (2012). *Çokkültürlü Toplumda Sosyal Entegrasyon ve Din* (1. Baskı.). İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Özmüş, S. (2020). *Türk-Alman Evlilikleri Üzerine Toplumsal Algı ve Deneyim Biçimleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Özyürek, E. (2015). *Müslüman Olmak, Alman Kalmak Yeni Avrupa'da Millet, Din ve Din Değiştirme*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Peek, L. (2005). Becoming Muslim: The Development of a Religious Identity. *Sociology of Religion*, 66(3), 215-242.
- Rohstock, N. (2014). *Altersbilder und Lebenssituationen: Vergleichende Untersuchungen zu Türkinnen und Türken in Deutschland und in der Türkei*. Münster: Waxmann Verlag GmbH.
- Sağlam, F. (2006). Türk—Alman Örnekleminde Karma Evli Çiftlerin Çocuklarındaki Dilsel Gelişim Üzerine. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 23(1), 231-241.

- Sancak, F. (2024). *Din Eğitimi Açısından Gayr-i Müslimlerle Evlilik: Türk-Alman Karma Evlilikleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Schaper, D. (2006). Religionsverschiedene Ehe und Kindererziehung aus evangelischer Sicht. *Multireligiöse Studiengruppe* (Ed.), *Handbuch Interreligiöser Dialog Aus katolischer, evangelischer, sunnitischer und alevitischer Perspektive* içinde (ss. 170-174). Köln: Alevitische Gemeinde Deutschland e.V.
- Schroedter, J. H. (2006). Binational Ehen in Deutschland. *Wirtschaft und Statistik*, (4), 419-431.
- Stake, R. E. (2005). Qualitative Case Studies. N. K. Denzin ve Y. S. Lincoln (Ed.), *The Sage Handbook of Qualitative Research* içinde (3. Edition., ss. 443-466). California: Sage Publications, Inc.
- Statistisches Bundesamt. (2011). *Pressemitteilung*. www.destatis.de. Resmi. 26 Mayıs 2013 tarihinde https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/zdw/2011/PD11_043_p002.html adresinden erişildi.
- Statistisches Bundesamt. (2025). *Statistischer Bericht—Eheschließungen 2024* (İstatistik No: EVAS-Nummer 12611). Statistisches Bundesamt. <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Eheschliessungen-Ehescheidungen-Lebenspartnerschaften/Publikationen/Downloads-Eheschliessungen/statistischer-bericht-eheschliessungen-5126103247005.pdf> adresinden erişildi.
- Strassburger, G. (2003). *Heiratsverhalten und Partnerwahl im Einwanderungskontext: Eheschliessungen der Zweiten Migrantengeneration Türkischer Herkunft*. Würzburg: Ergon.
- Şamdereli, Y. (2011). *Almanya—Willkommen in Deutschland*. Trajik Komedi. Roxy Film.
- Şen, F. ve Goldberg, A. (1994). *Türken in Deutschland Leben zwischen zwei Kulturen* (Originalausgabe.). München: Verlag C.H. Beck.
- Tosun, C. (2006). *Din ve Kimlik* (4. Baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yıldız, R. (2024). İslam Hukuku Açısından Farklı Din Mensuplarıyla Evlilik. *International Academic Social Resources Journal*, 9(6), 671-679. doi:<https://doi.org/10.5281/zenodo.14559760>
- Yılmaz, H. (2003). *Din Eğitimi ve Sosyal Barış*. İstanbul: İnsan Yayınları.

Extended Abstract

Introduction

Factors linked to globalization have facilitated transnational migration, transforming countries with advanced industries and economies into multinational societies. Transnational migration has confronted economically and socially developed countries with a new phenomenon: 'mixed marriages'. This type of marriage is becoming widespread in many parts of the world, particularly in European countries. This development also affects Turkish citizens living in European countries. Indeed, as a natural consequence of the mass migration from Turkey to Western European countries following the labour agreements of the 1960s, mixed marriages between Europeans and Turks are taking place. The agreement clause known as the rotation principle, which planned for the first generation of workers to return to Turkey after a few years of work with a certain amount of economic savings, was suspended except in exceptional cases because German employers did not want to lose their trained employees. The 1973/74 Oil Crisis paved the way for the spouses and children of workers living in Turkey to move to European countries, and Turks became a permanent community in European countries. Turks, whose population in Europe has reached 5.5 million and who have been away from Turkey for four generations, continue to live in Germany, Austria, France, Belgium, Switzerland, the Netherlands and other European countries. The formation of a permanent Turkish community in European countries has become widespread through mixed marriages with the ethnic elements of the countries in which they live. The efforts of some traditional religions to protect the existing dynamics of society by taking measures against mixed marriages, either partially or completely, are no longer beneficial in multinational societies. With the effects of globalisation and secularisation in particular, the pressure of religion on individuals has diminished to a negligible extent, and living together with different cultural elements has led to the spread of mixed marriages. Factors triggering mixed marriages include 'romantic relationships, individuals in minority groups being unable to find a suitable partner, the desire to obtain citizenship of the country of residence, having a higher education, the elimination of language problems, communication with others, dissatisfaction with one's own environment, lack of social acceptance, the disappearance or reduction of differences, asylum, etc.' are highlighted as factors triggering mixed marriages.

Methods

The study was designed according to the case study pattern of qualitative research methods. Researchers using this pattern focus on a specific situation or situations. Researchers conducting case studies have instructive, evaluative, and interpretative roles. In this study, the naturalness of the situation is important, and understanding and interpretation activities are carried out with this in mind. Furthermore, data diversity contributes to the reliability of the research data. Therefore, the data diversity in our study was obtained from open access sources. In our research, document analysis, one of the qualitative techniques, was used as a data collection tool. The documents analysed are mostly written texts. The documents serve various functions. Firstly, they provide data about the participants in the research. Secondly, changes over time can be observed. We can mention various advantages of the document technique in terms of our research. Its efficiency in terms of time usage, low cost, reusability, easy accessibility, and lack of reactivity are also among its important advantages. In addition, limited participant observation was also used in the research. Through limited participant observation conducted in relevant social environments, individuals' behaviours and interactions were indirectly monitored. However, observation was only used to support data obtained from the literature and was not considered the primary source of data collection. Descriptive analysis was used in the analysis of the data. In this context, data was first collected from theses, articles, and papers related to the subject, and notes were taken by reading the documents. Appropriate themes were identified and interpreted in light of the data.

Conclusion

From the early years of migration to European countries, Turks, driven by both a patriarchal structure and the desire to preserve their cultural identity, prioritised marriage within their immediate family circle, among fellow villagers, or among fellow countrymen. They endeavoured to avoid marrying individuals of different religions and cultures as much as possible. However, changing circumstances and conditions have altered the orientation of individuals considering marriage, and today, despite all kinds of persuasion from parents, mixed marriages have become commonplace among Turks as a result of modernisation. Although families initially resisted mixed marriages for religious and cultural reasons, this resistance has been broken as generations born and raised in Germany have assimilated into the society in which they live. Today, mixed marriages have become commonplace for young Turks growing up in European countries, while for Turkish families who do not want to lose their children, they have become a necessity.

In our study examining decision-making patterns regarding children in mixed marriages, the most important issue that came to the fore was that cultural and religious differences increase the number of disagreements that arise regarding children in mixed marriages. This situation leads to mixed marriages being shorter-lived than marriages between individuals from the same culture. Mixed marriage couples recognise the religious and cultural differences that have existed since they first met when their child is born and try to reach a compromise on many issues, primarily the name they will give their child, around a decision that both sides will approve. The reflection of differences such as religion and language in everyday life forces couples to make joint decisions. Alongside issues such as which religion the child will be raised in, which religion's rituals of initiation into life will be performed, what the child will eat and drink, which religion's holidays will be celebrated also come to the fore. The approach of the mixed couple's family members also plays a decisive role in this process. Their interest and affection towards the children, as well as their attitude towards the foreign spouse, directly influence the religious and cultural orientation within the family and facilitate the decisions to be made regarding the child.